

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o vplyve kontinuálneho vzdelávania na kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu na gymnáziách a v stredných odborných školách, v školskom roku 2015/2016.

Vplyv kontinuálneho vzdelávania na kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu bol v školskom roku 2015/2016 sledovaný pri komplexných inšpekciách na 23 gymnáziách (ďalej G). Z nich bolo 15 štátnych, 7 cirkevných a 1 súkromné. S vyučovacím jazykom maďarským bolo 1 gymnázium. Kontrola sa realizovala aj na 21 stredných odborných školách (ďalej SOŠ), z nich bolo 16 štátnych, 1 cirkevná a 4 súkromné. S vyučovacím jazykom maďarským boli 3 SOŠ.

Výchovno-vzdelávací proces z hľadiska činnosti učiteľa a žiaka bol pozorovaný na 2 271 hospitáciách, z toho 1 087 na G a 1 184 v SOŠ. Riadeného rozhovoru sa zúčastnilo 890 pedagogických zamestnancov (z toho 429 z G a 461 zo SOŠ). Z nich väčšina (79,9 % z G a 73,9 % zo SOŠ) uviedla, že v ostatných piatich rokoch absolvovala niektorú z foriem kontinuálneho vzdelávania (tabuľka č. 1) a využívala ponuky rôznych vzdelávacích inštitúcií. Za najčastejšie absolvované vzdelávanie uvádzali vzdelávanie orientované na ciele, metódy a formy práce, na prácu s interaktívnou tabuľou a na tvorbu testov. Najmenej učiteľov v SOŠ (72) sa zúčastnilo vzdelávania orientovaného na diagnostiku učebných štýlov žiakov a na G na tvorbu učebných osnov (71).

Tabuľka č. 1: Prehľad absolvovaného vzdelávania oslovených pedagogických zamestnancov G a SOŠ

Prehľad absolvovaného vzdelávania oslovených pedagogických zamestnancov	G	SOŠ
Počet oslovených pedagogických zamestnancov	429	461
Počet pedagogických zamestnancov, ktorí sa zúčastnili v ostatných piatich rokoch niektorej z foriem kontinuálneho vzdelávania	343	341
Vzdelávanie orientované na ciele, metódy a formy práce	242	188
Vzdelávanie orientované na spôsoby hodnotenia výkonov žiakov	100	83
Vzdelávanie orientované na diagnostiku učebných štýlov žiakov	89	72
Vzdelávanie orientované na tvorbu testov	138	96
Vzdelávanie orientované na tvorbu učebných osnov	71	105
Vzdelávanie orientované na tvorbu učebných textov	97	75
Vzdelávanie orientované na tvorbu softvéru, resp. prácu so špecifickými softvérmi	114	147
Vzdelávanie orientované na prácu s interaktívnou tabuľou	222	200
Vzdelávanie iného zamerania	139	182
Počet pedagogických zamestnancov, ktorí sa nezúčastnili v ostatných piatich rokoch niektorej z foriem kontinuálneho vzdelávania	86	120

Vzdelávanie s **iným zameraním** uviedlo 139 zo 429 opýtaných učiteľov G a 182 učiteľov zo 461 SOŠ. S cieľom zvyšovania svojej kvalifikácie a profesionálnej prípravy, pedagógovia absolvovali prípravu na II. kvalifikačnú skúšku, funkčné vzdelávanie, funkčné inovačné vzdelávanie. Vo voľných odpovediach učitelia uviedli aktualizčné vzdelávanie zamerané na oboznámenie sa s interaktívnymi formami práce; odborné vzdelávanie pedagógov (skvalitnenie vyučovania s využitím moderných technológií; získanie poznatkov so zacielením na nové trendy v stavebníctve; na explantátové množenie rastlín; na získanie odbornej spôsobilosti pre činnosť s lesným reprodukčným materiálom; obnovenie inštruktorského preukazu autoškoly); tvorbu pedagogickej dokumentácie (tvorba ŠKVP, maturitných заданий); rozvoj kompetencií pedagogických zamestnancov; systém duálneho

vzdelávania v SOŠ; špecializačné vzdelávanie (príprava vedúcich predmetových komisií); formy práce v školskej knižnici. Oslovení 206 (23,14 %) pedagogickí zamestnanci (86 z G a 120 zo SOŠ) v ostatných piatich rokoch neabsolvovali žiadnu z foriem kontinuálneho vzdelávania.

Stáží v zahraničí sa zúčastnilo 35 učiteľov z gymnázií a 44 učiteľov zo SOŠ. Počet učiteľov, ktorí absolvovali stáže v zahraničí netvoril ani 10 % vzhľadom na počet respondentov a zameranie škôl. Vyšší počet zapojených učiteľov odborných predmetov súvisel s organizáciou výmennej praxe žiakov v zahraničí. Cieľom absolvovaných stáží bola metodika a didaktika vyučovania cudzích jazykov (ďalej CUJ), rozvoj rečových a komunikačných zručností, poznávanie kultúry a histórie partnerskej krajiny. Ďalej kreatívna práca s textom, tvorba odborných učebníc angličtiny (projekt FLASH-ELECTRO), príprava jazykových projektov so zameraním na rozvoj odborného vzdelávania, využívanie digitálnych hier v školách (projekt taliansko – škótsko – slovenský), informačno-komunikačné technológie (Španielsko). Prínosným sa javilo aj vzdelávanie zamerané na porovnanie školského systému, kultúry a vzťahov s anglicky hovoriacimi krajinami (Spojené štáty americké), nadobudnutie vedomostí a výmena skúseností z oblasti modulových vzdelávacích systémov a na aplikáciu inovatívnych foriem práce v edukácii.

Učitelia zo SOŠ sa tiež zúčastnili stáží zameraných na vzdelávanie pre odborné predmety v rôznych krajinách (automatizácia CNC strojov; AutoCAD; nové technológie pri zavádzaní diagnostického systému Bosch v leteckej výrobe; inovácie v zabezpečení logistiky v doprave; získanie poznatkov zo švajčiarskeho vzdelávacieho systému, uplatňovanie polygrafie v praxi; na zabezpečenie a realizáciu odbornej praxe žiakov v partnerských krajinách v rámci projektu Erasmus, Erasmus + a pod). Zo súkromných SOŠ sa pedagogickí zamestnanci stáže v zahraničí nezúčastnili.

Činnosť predmetových komisií (ďalej PK) kontrolovaných G a SOŠ sa riadila plánmi práce. Z rozhovorov s predsedami PK, z analýzy predložených plánov činnosti a úloh jednotlivých PK vyplynulo, že vzájomné odovzdávanie si skúseností zo vzdelávania (vzájomné hospitácie, otvorené hodiny), z interných i externých vzdelávaní sa neuskutočňovalo systematicky. Ostatné formy odovzdávania informácií boli využité ojedinele. K výmene pedagogických skúseností smerom k zlepšeniu a skvalitneniu výchovno-vzdelávacieho procesu (zjednotenie kritérií hodnotenia a klasifikácie i diagnostikovanie úrovne vedomostí žiakov, odovzdávanie informácií z účasti na odborných podujatiach), sa uskutočňovalo spravidla v rovine neformálnych rozhovorov (56,18 %), formou krátkej verbálnej informácie. Hospitácie medzi členmi jednotlivých PK alebo otvorené hodiny boli realizované len zriedka.

Získané poznatky zo vzdelávaní v priamej výchovno-vzdelávacej činnosti na G podľa riadeného rozhovoru aplikuje 80 % z celkového počtu opýtaných učiteľov, no iba 42 % z respondentov tieto poznatky uplatnilo aj počas hospitovanej hodiny. Vzdelávanie zamerané na ciele, metódy a formy práce patrilo k druhému najčastejšie absolvovanému vzdelávaniu učiteľmi na gymnáziách. Kvalitu výchovy a vzdelávania to neovplyvnilo, učitelia spravidla uplatňovali klasické metódy vyučovania – výklad, opisovanie, rozprávanie. Na sledovaných vyučovacích hodinách na G prevládali tradičné formy a metódy práce, inovatívne prístupy sa objavili iba zriedka. Dané zistenia nepotvrdili vyjadrenia učiteľov o uplatňovaní nových trendov vo vyučovaní a prínose absolvovaných vzdelávacích aktivít pre ich každodennú prácu.

V SOŠ aplikáciu získaných poznatkov a zručností zo vzdelávania vo svojej priamej výchovno-vzdelávacej činnosti svojimi odpoveďami v dotazníku vyjadrilo 79 % učiteľov, avšak len štvrtina získané poznatky skutočne využila na hospitovanej hodine. Členovia predmetových komisií si spravidla na zasadnutiach odovzdávali informácie z interného vzdelávania, z odborných seminárov, súťaží a stáží, ktorých sa so žiakmi zúčastňovali. Vzájomnou výmenou vlastných skúseností získaných pri vyučovanom procese sa však nezaoberali. Z učiteľov, ktorí absolvovali niektorú z foriem kontinuálneho vzdelávania

73,96 % sprostredkovalo poznatky a informácie členom predmetovej komisie, najčastejšie formou krátkej verbálnej informácie (48,80 %), ojedinele formou portfólia alebo otvorenou hodinou. Napriek tomu, že s novými poznatkami boli učitelia prostredníctvom metodických orgánov oboznámení, do vyučovacích hodín svojich predmetov ich implementovali v malej miere, čo bolo jedným z faktorov ovplyvňujúcich málo vyhovujúcu úroveň vyučovania niektorých predmetov (anglický jazyk, odborné predmety).

Vzdelávanie zamestnancov sa na väčšine kontrolovaných stredných školách (G a SOŠ) uskutočňovalo v súlade s ročnými plánmi kontinuálneho vzdelávania, ktoré korešpondovali s cieľmi a potrebami školy a spravidla pozostávali z analýzy stavu personálneho obsadenia školy, zo štruktúry kvalifikovanosti učiteľov a ich zaradenia podľa kariérneho stupňa a pozície. Na základe analýzy, ktorá vychádzala zo štruktúry študijných odborov, boli vyšpecifikované požiadavky na vzdelávanie učiteľov v oblasti komunikačných technológií, implementovania inovatívnych metód do vyučovania a odborných vedomostí a zručností. Viac ako 78 % učiteľov G a SOŠ považovala ponúkané formy vzdelávania za prínosné. Niektorí učitelia (22 %) nepovažovali vzdelávanie za osožné, ako dôvod uviedli, že súčasné metódy a formy vzdelávania sú na prípravu časovo náročné a radšej uprednostňujú svoje praxou osvedčené prístupy a postupy. Uviedli tiež, že väčšina informácií, ktoré na vzdelávaní získali, sa pohybovala len v teoretickej rovine, bez dostatočného množstva praktických ukážok, privítali by vzdelávanie s praktickými ukážkami využitia inovatívnych prvkov vo vyučovacom procese.

Pedagógovia navrhli pripravovať viac podujatí pre učiteľov slovenského jazyka týkajúcich sa najmä inovovaných učebných osnov, metód, foriem a nových trendov v jeho vyučovaní; vzdelávania zamerané na počítačom riadené merania – obsluhu príslušenstva a prácu s príslušným softwarom; na nové poznatky v oblasti informačno-komunikačných prostriedkov a nové aplikácie; na bezpečnosť, správu a údržbu sietí a na grafiku, dizajn a fotografiu. Taktiež navrhovali skrátenie čakacej doby zaradenia na kontinuálne vzdelávanie pre učiteľov odborných predmetov. Vyučujúci odborných predmetov uviedli, že im chýba ponuka programov na využívanie inovatívnych metód a foriem vyučovania v týchto predmetoch.

Záver

V kontrolovaných subjektoch sa vzdelávania zúčastnilo 79,9 % opýtaných učiteľov z gymnázií a 73,9 % zo SOŠ, ale mnohí z nich absolvovali niekoľko vzdelávaní rôzneho zamerania. Väčšina absolventov vzdelávania (80 %) uviedla, že využíva získané poznatky vo svojej praxi. Hospitácie na vyučovacích hodinách túto skutočnosť nepotvrdili, práve naopak, na sledovaných hodinách prevládali tradičné metódy a formy práce, učitelia spravidla uplatňovali klasické metódy vyučovania. Získané poznatky vo vzdelávaní na vyučovacom procese uplatnilo iba 42 % pedagógov z G a 25 % zo SOŠ.

Z rozhovorov vyplynulo, že 79 % učiteľov považuje ponúkané formy vzdelávania za prínosné. Najvyšší záujem z ponúkaných foriem bol na G o vzdelávanie orientované na ciele, metódy a formy práce (56,41 %) a v SOŠ na prácu s interaktívnou tabuľou a na tvorbu testov (43,38 %). Stáže v zahraničí sa zúčastnilo menej ako 10 % respondentov, z toho viac ako polovica boli učitelia cudzích jazykov. Vzdelávanie za prospešné pre svoju prax nepovažovalo 22 % učiteľov, ktorí ako dôvod uviedli, že súčasné metódy a formy vzdelávania sú na prípravu časovo náročné a radšej uprednostňujú svoje praxou osvedčené metodické prístupy a postupy. Vyhovovalo by im väčšie množstvo praktických ukážok s využitím inovatívnych prvkov vo vyučovacom procese.

Zlepšenie si vyžaduje práca metodických orgánov, ktoré nie vždy podporujú výmenu skúseností a poznatkov zo vzdelávaní u svojich členov. Prenos nových poznatkov medzi členmi predmetových komisií v G a SOŠ bol zväčša realizovaný interne iba formou diskusie a krátkej verbálnej informácie. Podpora interného vzdelávania a výmena pedagogických skúseností, by viedla ku skvalitneniu výchovno-vzdelávacieho procesu na školách. Ročný

plán kontinuálneho vzdelávania bol vypracovaný vo väčšine subjektov v súlade s profiláciou školy.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- hodnotiť prínos účasti učiteľov na vzdelávaníach a identifikovať zmeny v kvalite výchovno-vzdelávacieho procesu, ktoré nastali po ich absolvovaní
- zabezpečiť vyšší podiel predmetových komisií na internom vzdelávaní (prenos informácií z absolvovaných vzdelávaní; metodické dni)
- identifikovať skutočné vzdelávacie potreby učiteľov

Metodicko-pedagogickému centru

- akceptovať požiadavky a návrhy na vzdelávanie pedagógov zo strany gymnázií a stredných odborných škôl v ročnom pláne vzdelávacích aktivít
- skrátiť dobu na zaraďovanie pedagogických zamestnancov na vzdelávanie a včas informovať prihlásených pedagógov o ich zaradení
- zabezpečiť adekvátnu odbornú úroveň vzdelávania s dôrazom na prepojenie teoretických východísk s praktickými ukázkami ich uplatnenia
- zabezpečiť vzdelávanie učiteľov zamerané na rozpoznávanie a rešpektovanie preferovaných učebných štýlov jednotlivých žiakov v edukačnom procese a zamerané na nevyhnutnosť podporovať u žiakov schopnosť vytvárať vlastné metakognitívne stratégie; prednostne zaradiť do plánu vzdelávacích aktivít moduly orientované na diagnostiku učebných štýlov žiakov a na získanie zručnosti identifikovať faktory na zlepšenie učebných činností žiakov